

Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe

opgericht 4 juni 1986
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel
onder nummer S 41040043

Doel: Bescherming en behoud van alle op de Veluwe voorkomende diersoorten in hun natuurlijke omgeving, met inachtneming van de druk die een biotoop kan verdragen.

Bestuur:

Voorzitter	H. Bonekamp	tel: 055-3667617
Secretaris	H.L. Kats	tel: 055-3558686
Penningmeester	P.R. Wervers	tel: 055-5401081
Lid	W. Fiets	tel: 055-3556836
Lid	J. Rolfes	tel: 055-5413909

SBDV-internetsite: <http://members.chello.nl~w.fiets/>

Nieuwe donateurs aanmelden bij:

Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe
postbus 103
7300 AC Apeldoorn
055-3558686
e-mail: H.L.Kats@inter.nl.net (secretariaat)

Donaties:	minimaal:	€	5,- per jaar
	voor het leven:	€	125,- eenmalig

Gironummer: 1946458
T.n.v. Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe
Apeldoorn

STICHTING BEHOUD DIERENWERELD VELUWE

Uitgave 2008

Inhoud

Voorwoord	1
Een waardig opvolger	2
Nacht op de Veluwe	4
Verloren beek	10
Nestkastenproject Radio Kootwijk	12
Excursie Koninklijk Park Het Loo	13
Jaarprogramma excursies en dia lezingen	16
Vrijwilligerswerk op de Noorderheide	20
Vrijwilligerswerk in natuurgebieden	22
Bijzondere waarnemingen	26
Burlen voor beginners	29
Zeearend in de Oostvaardersplassen	31
een heg in het Woudhuis	34

tekeningen: Henk Bonekamp / Foto's: Henk Bonekamp, Joop Rolfes,
Joop Frenay, Ruben Smit, Wim Fiets.
Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe.

De mens is het intelligentste van alle dieren en het meest dwaze.
Namens de dieren,
Diogenes (412 - 323 voor Chr.)

Het voortbestaan van de diersoorten op aarde is afhankelijk van de gevoelige balans van de natuur.

Tot nu toe hebben vele dieren de inbreuk van de mens op hun bestaan overleefd. Maar wanneer wij niet leren de dieren op hun juiste waarde te schatten en een plaats op deze aarde voor hen zeker stellen, bestaat het gevaar dat wij de rijke en kleurrijke wereld ontdoen van vele bewoners. Wij hopen en geloven dan ook dat u, samen met ons, ons enthousiasme voor de dierenwereld in al zijn vormen kunt delen.

Voorwoord

Henk Bonekamp.

Afgelopen middag reed ik door "de binnenlanden" bij Klarenbeek. Mooie straatnamen. Het Hooiland, de Bekendijk, de Woudweg, de Elsbosweg. Namen om even bij weg te dromen. Hier lag het Beekbergerwoud ooit, en er ligt nu weer een begin van een prachtig natuurgebied. Over het knuppelpad lopend kun je er nu al iets bij voorstellen. Toen ik daar reed zag ik opeens een blauwrode flits naast mij.

OVER EEN AFSTAND VAN ZEKER 300 METER VLOEG ER EEN IJSVOGELTJE MET MIJ MEE, EEN METER OF 30 NAAST DE AUTO.

Volgens mij gaf hij mij een knipoog, maar dat zal wel verbeelding zijn geweest. Ik wilde eigenlijk enkel het vetgedrukte deel als voorwoord gebruiken. Meer woorden zijn eigenlijk overbodig. Een bijna leeg boekje mag u echter niet van ons verwachten.

Als ik dan ook nog denk aan de zwarte ooievaar en de sperwer die bij de bijzondere waarnemingen staan dan krijg ik al een redelijk voorwoord. Ik heb het dan nog niet eens over die avond met volle maan in de hertenbronst, die reegeit met kalveren, die das en de vier jonge vosjes tegelijk in de kijker bij de hoogzit, afgelopen zomer. Ook niet over de kraanvogels, de eland en de bevers in Noorwegen.

Ik wil niet zeggen dat wij als Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe bovenstaand op ons geweten hebben, vooral het deel Noorwegen niet, maar toch? Ik stel voor dat wij Scandinavië toevoegen aan onze naam, dan gaan we daar ook af en toe een paar weken vrijwilligerswerk doen.

Samen met de rest van de inhoud van dit boekje heeft u weer een beeld van waar wij met zijn allen voor staan. De moeite meer dan waard.

Het bestuur wenst u en de uwen een voorspoedig en vooral gezond 2008 toe.

Een waardig opvolger voor Harry Kerssen?

Rene Wervers.

Henry sprak in het jaarboekje 2007 de wens uit om in de uitgave 2008 te kunnen zeggen; "gelukkig hebben we een waardig opvolger gevonden". Welnu de opvolger is er.

Mijn naam is Rene Wervers, ik ben 44 jaar oud/jong, getrouwd met Tanja, ik heb 3 kinderen (6, 8 en 12) en ben van beroep Controller of wat vrijer vertaald boekhouder. Ik ben een westerling uit de haringstad Vlaardingen, geboren uit Brabants bloed. Op de middelbare school wees economieleraar Koffeman zijn klas tijdens de economielessen op onze flora en fauna met in het bijzonder het Veluws Hert (hoe we ooit examen hebben kunnen doen in economie is mij nog steeds een raadsel!). Hierdoor werd bij mij het gevoel om in rust te kunnen dwalen door de bossen en daardoor een te zijn met de natuur enorm versterkt. Na 30 jaar ben ik vanuit een steeds maar voller wordend westen verhuisd naar Rhenen, om vervolgens na 9 jaar, vanwege mijn werk, in Ugchelen neer te strijken.

Ben ik een waardig opvolger? Financieel technisch zal het allemaal wel lukken. Harry vervangen op het gebied van kennis van de natuur, dat lijkt echter een utopie. Waarom dan toch bestuurslid worden van de Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe?

De stelling "De mens is het intelligentste van alle dieren en het meest dwaze" is voor mij een van de krachtigste redenen om de stichting te ondersteunen. Als ik diep in het bos loop (het gevoel is dus uitgekomen) kom ik geen "zwerf" vuil tegen, geen vuil van dieren. Ik zie, beleef en geniet van puur natuur. Aangekomen bij het leefgebied van het dier 'de mens' zie je dat dit dier blijkbaar gebrek heeft aan genen om zijn/haar eigen leefomgeving schoon te houden of te behouden. Naast het voortdurend omvormen van stukjes natuur ten behoeve van economische belangen of leefgebied voor de mens, vervuult het dier 'de mens' zijn omgeving; het is niet moeilijk om de Marlboro en Van Nelle roker te traceren, laat staan alle sportieve en gezonde mensen op te sporen die na het nuttigen van hun drankje de verpakking te zwaar vinden om mee terug te nemen naar huis.

De mens moet blijkbaar keer op keer herinnerd worden aan het feit dat hij niet het enige dier is dat leeft op deze aardbol. De Stichting probeert

dit over te brengen door het verstrekken van informatie via het uitgeven van het boekje en de diverse standplaatsen, door middel van veldwerk bij diverse terreinbeheerders en projecten zoals Harry heeft geschetst in het jaarboekje 2007. Ik steun deze activiteiten van harte en wil me daarvoor inzetten.

Ik zal aan mijn rol in het bestuur een andere invulling geven dan Harry als oud-oprichter van de Stichting gedaan heeft. Harry was een initiator met zijn hele hart en ziel. Mede door de beperkte tijd die ik beschikbaar heb, zal ik meer ondersteunend zijn voor het bestuur en daar waar nodig helpen waar ik kan. Gelukkig blijft Harry beschikbaar voor onze stand en het begeleiden van wildexcursies.

En nu maar hopen dat Henry gaat spreken van een waardig opvolger!

Nacht op de Veluwe

Henry Kats.

Als ik een stukje schrijf dan gaat het meestal over één bepaalde diersoort of over één bepaald onderwerp. In dit artikel gaat het over verschillende dieren in relatie met het mystieke van de schemering en de nacht. Er zitten belevenissen bij waar ik dierbare herinneringen aan heb.

Gewoon bij huis kan je al waarnemen dat het dierenleven 's-avonds verandert. Op zomeravonden hoor ik nogal eens het geritsel van een egel in de tuin, op zoek naar slakken en wormen. Spinnen worden actief om de vliegjes te vangen die op het licht afkomen dat door het keukenraam schijnt. Vaak gooien we de overgebleven broodkrumels buiten op de tegels. Zodra het donker is komen de huisjesslakken, naaktslakken en pissebedden te voorschijn om de kleinste kruimels, die de vogels hebben laten liggen, op te eten. Hun biologische klok zegt hen dat het donker wordt en het tijd is om voedsel te zoeken. Met name deze diersoorten hebben geen waterdichte bescherming en zouden kunnen uitdrogen in het zonlicht vandaar dat ze alleen 's-avonds en 's-nachts uit hun schuilplaatsen komen, hoewel slakken bij vochtig weer ook overdag actief kunnen zijn. Voordat de dag weer aanbreekt worden de dieren gewaarschuwd door hun biologische klok dat het tijd is om de schuilplekken op te zoeken. Zo maar wat waarnemingen bij huis-----maar nu----- het bos.

Iedere dag heeft zijn mooie momenten. Een voor mij boeiend moment van de dag komt 's-avonds tegen de schemering. Begin van de avond zingen de vogels nog volop, insecten zoemen om je heen. De meeste meikevers neem ik waar, even vóór het gaat schemeren. Veel vliegende meikevers zijn mannetjes, de vrouwtjes blijven vaak op de bladeren zitten. Met hun waaiervormige voelsprietten kunnen de wijfjes opgespoord worden waarna de voortplanting kan beginnen.

Dan wordt het langzaam donkerder, het bos lijkt te gaan veranderen. Steeds minder vogels hoor je, de geelgors houdt het nog tot het laatste vol. De dieren die overdag druk in de weer zijn geweest houden het voor gezien en gaan rusten. Andere dieren worden juist actief en combineren de voordelen van het dag- en nachtleven door te voorschijn te komen na zonsondergang, als het niet meer licht is maar ook nog niet helemaal donker. Ineens scheren de eerste vleermuizen door de lucht. Er zijn tegen de donker wordende lucht nog veel vliegende insecten te zien, prooien voldoende voor de vleermuizen.

Voor de nachtvlinders is de tijd aangebroken om te gaan vliegen. De welriekende nachtorchis opent 's-nachts zijn bloembladeren waardoor de typische zoete geur zich in de nacht kan verspreiden. De geur trekt nachtvlinders aan waardoor de plant bestoven wordt. Bloemen die overdag opengaan moeten het hebben van insecten of andere dieren die overdag actief zijn om de soort in stand te houden. Het stuifmeel van deze bloemen kan slecht tegen de vochtige nacht, vandaar de bloem zich sluit. Sommige keversoorten laten zich insluiten in de sluitende bloem om op deze wijze veilig en droog de nacht door te komen.

Bepaalde vlindersoorten komen juist 's-nachts uit hun pop op een moment dat er rust is in hun omgeving opdat ze niet direct een prooi zouden worden van predatoren. Het Gentiaanblauwtje bijvoorbeeld kruipt uit de pop nog voor de zon op komt. Net als de rups van het Gentiaanblauwtje heeft de pop zich ontwikkeld in een mierenest. Ze worden niet gegeten door de mieren omdat de rups en de pop een zoete stof afscheiden waar de mieren verzot op zijn. De vlinder doet dit niet en zou een prooi kunnen worden als de mieren door het zonlicht actief zijn geworden.

De laatste vervelling van een libel vind 's-nachts plaats aan een rietstengel. Tot die laatste vervelling heeft de larve van de libel een bestaan gehad onder het wateroppervlak waar hij een aantal malen vervelt tijdens zijn groei. Voor de laatste vervelling kruipt de larve uit het water via de rietstengel. Na ongeveer een uur ontpopt de larve en komt de libel uit de pop. Het duurt dan nog enkele uren eer de vleugels zijn doorbloed en gehard waardoor het insect kan vliegen. In deze uren is het beest hulpeloos vandaar dat ontpoppen meestal plaats vindt als de meeste vogels in rust zijn tussen 10.00 uur 's-avonds en zonsopkomst.

Nachtactieve dieren blijven bijzonder goed op de hoogte van hun omgeving, doordat ze zintuigen hebben die aan de duisternis zijn aangepast. Onze zintuigen zijn daarbij vergeleken zeer beperkt. Zonder zaklamp, dikke trui of jas, kaart van de omgeving, eventueel kompas of GPS is een mens hulpeloos in een bos. Veel dieren zien je, ruiken je, horen je. Juist door die scherpe zintuigen wordt de jacht door dieren op dieren 's-nachts overgenomen van de dieren die overdag elkaar bejagen. Het is een kwestie van overleven, eten en gegeten worden.

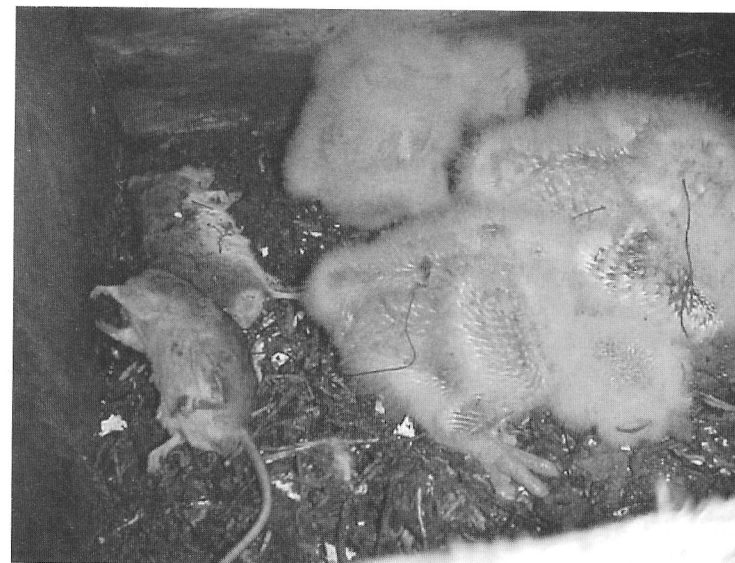
Het is nu heel stil aan het worden, alle vogels zwijgen. Plotseling de roep van de bosuil. Ik denk aan die keer dat ik op een hoogzit het wild observeerde. In die hoogzit zat een wespennest ter grootte van een tennisbal. Hoewel wespen zeer nuttige beesten zijn hebben wespen en ik al vanaf mijn jeugd een niet zo goede relatie.

Ik werd er door afgeleid, de wespen vlogen af en aan om hun wespenbroed te verzorgen. De wespen hadden totaal geen belangstelling voor mij, ik dacht: "Het wordt nu snel donker dan gaan ze wel stoppen met hun activiteiten." Niets was minder waar, ze maken dagelijks heel wat meer werkuren dan ik. Tot laat in de avond bleef een aantal fanatieke wespen af en aan vliegen met eten voor de jonge wespen.

Eén keer, tijdens zwartwildtellingen op de Zuid-Veluwe, zat ik op een hoogzit in de buurt van een nest van de grootste in ons land levende wesp, de hoornaar. Het was een hoogzit met drie luiken. Via een luik kwam er een hoornaar binnen die direct via het andere luik doorvloog. Hoewel het prachtige, wettelijk beschermde, beesten zijn heb ik toch liever met een wild zwijn te maken dan met een hoornaar. Bij de tweede vlucht richting mijn hoogzitluik gaf ik een klap tegen de schaarverbinding waardoor het luik dichtsloeg. Ik was eerder dan de hoornaar maar... het kostte mij na een aantal dagen een duimnagel. Waarschijnlijk had ik nergens last van gehad als ik niets had gedaan. Angst en zelfbeheersing waren bij mij in conflict.

In boswachterij Berg en Bos in Apeldoorn hangt een aantal nestkasten voor de bosuil. Deze worden door Wim Fiets van onze Stichting geïnventariseerd. Als bosuilen zich in een gebied hebben gevestigd dan blijven ze daar vaak de rest van hun leven. Het is een typisch nachtdier dat zich pas laat horen als de dagactieve dieren stil zijn geworden. Hun korte brede vleugels zijn zo aangepast dat ze geluidloos door het bos kunnen vliegen, op zoek naar prooi: kleine zoogdieren, vogels en insecten. In tegenstelling tot andere roofvogels hebben ze een gebrekkig gezichtsvermogen. Het reukvermogen is beperkt. Dit wordt gecompenseerd door een uitstekend gehoor waarmee ze hun prooi lokaliseren. Loopt er een muis in de buurt van de boom waar de bosuil onhoorbaar en bijna onzichtbaar zit te wachten dan zal de bosuil plotseling van zijn tak naar beneden duiken om de prooi te pakken. Zijn vleugels staan dan bol en remmen zijn vlucht precies bij de prooi af. Hij grijpt met zijn scherpe sterk gespierde klauwen de prooi, omklemt deze en vliegt er mee weg. De hele nacht kun je de bosuilen horen met een bepaald roepritm. Soms hoor je ze hoog schreeuwen als ze onderling communiceren. In de nazomer en herfst hoor je ze wat minder maar tegen de winter hoor je het mannetje luid zijn territorium afbakenen. In februari worden de eieren gelegd en begint het vrouwtje met broeden. Na het leggen van het eerste ei zal een dag later een tweede ei gelegd worden. Voedsel bepaalt of en hoeveel eieren er gelegd worden, vaak is dit niet meer dan twee hoewel ze tot 6 eieren kunnen leggen. Na ongeveer 28-30 dagen komen de eieren uit. Net als bij veel andere diersoorten worden de jongen geboren in een tijd dat er veel voedsel is. Zijn er in een jaar weinig muizen dan zal de bosuil overschakelen naar ander voedsel.

Zo heeft Wim Fiets in een bosuilenkast restanten van kikkers aangetroffen. De mannetjesbosuil brengt het voedsel voor het vrouwtje en de jongen. Is er te weinig voedsel dan zal het oudste jong eerst krijgen, eventueel ten koste van het jongste dier, dat zal sterven. Als de jongen ongeveer 5 weken oud zijn verlaten ze het nest en zullen ze in de buurt op een tak door de ouders gevoed worden. Het menu van de bosuil kun je afleiden uit de inhoud van de braakballen. Deze bestaan uit niet verteerde prooiresten zoals huid, haar en botjes. Determinatie van de botjes geeft aan welke prooidieren er zijn in een gebied.

Dieren die zich in het donker goed laten zien zijn glimwormpjes. Ongevleugelde vrouwtjes van het vuurvliegje worden glimwormpjes genoemd. Niet zozeer het diertje laat zich zien maar wel het lichtgevende enzym. Het vermogen van vuurvliegjes of glimwormpjes om licht te geven heet bioluminescentie (betekent: "door levende organismen geproduceerd licht"). Schijn je met een lamp op de plek waar het lichtje aanwezig was dan vind je het diertje vrij snel.

Ik liet al eerder blijken, tegen de schemering gaat het bos veranderen en kan je dieren zien die zich overdag schuilhouden. Zo heb ik een keer tijdens een wildobservatie in het Vierhouterbos vlak voor de hoogzit twee vliegende herten gezien. Ik hoorde ze al aankomen, het waren twee mannetjes die elkaar achterna zaten om de gunst van een vrouwtje.

Vaak vliegen ze naar een tak waarna een gevecht begint. Met hun gewevormige kaken proberen ze elkaar te pakken. Heeft een van de twee zijn rivaal goed beet dan gooit hij hem op zijn rug en van de tak. Het gebeurt dan wel dat de verliezer ernstig beschadigd raakt wat zijn dood tot gevolg heeft. Een vliegend hert is zwaar en kan niet zo snel zijn vleugels uitvouwen om tijdens de val weg te vliegen. De overwinnaar mag paren met het vrouwtje. Tijdens de paring gebruikt hij zijn gewevormige kaken om het vrouwtje stevig in zijn greep te houden. Het vrouwtje gaat op zoek naar een geschikte plek om haar eieren af te zetten. Daartoe maakt zij met haar kleine sterke kaken een opening in oud, licht rottend eikenhout. Na verloop van tijd ontwikkelen de eitjes zich tot larven. Deze larven leven in dood hout of direct in de buurt van dood hout dat in de grond aanwezig is. Meestal komen ze voor bij door witrotschimmel aangetast eikenhout. Ze verblijven daar vijf tot acht jaar als larve. Als de larve zich gaat verpoppen graaft ze zich door het rottend hout naar buiten en kruipt in de grond waar ze haar laatste verandering doormaakt in een popwieg ter grootte van een kippenei. Na de verandering van larve-pop-kever, die een jaar duurt komt het vliegend hert, zoals wij hem kennen, in juni naar buiten. Het mannetje en vrouwtje zoeken elkaar op, paren, leggen eieren en sterven na ongeveer een maand, de vrouwtjes meestal al na 2½ week. De cyclus begint dan weer opnieuw.

Een avond in de bronsttijd van de edelherten.

Het was op een doordeweekse avond, eind september. Het was zo'n mooie koude najaarsavond, overal sterren, windstil. Dan gaat het bij mij kriebelen, ik dacht: "nu moet ik op pad". Op de fiets en richting Koninklijke Houtvesterij. Het gebied is vanaf 15 september tot 25 december slechts zeer beperkt toegankelijk. Je kunt alleen gebruik maken van de doorgaande paden naar Wenum-Wiesel en Elspeet. Ik was inmiddels in het bos aangekomen. Bij een boom ben ik rustig blijven staan. Ik wist dat ik daar in de buurt was van een paar wildakkers waar de hertenbronst zou kunnen plaatsvinden.

Zo 's-avonds in het donkere bos is alles anders dan overdag. Je voelt je klein met alle menselijke beperkingen die de dieren niet hebben. Schuin links voor me en rechts achter me hoorde ik geburl van edelherten. Opeens hoorde ik in de buurt geritsel. Door ervaring wist ik dat dit geen wild zwijn kon zijn, dat geluid is anders. Ik dacht dat een vos op mij af kwam, ik bleef doodstil staan. Mijn adem werd volgens mij onhoorbaar. Toen het geluid op ongeveer twee meter afstand was deed ik mijn zaklantaarn aan. Een jonge das had ik in het vizier. Hij (of zij) kwam rustig in het licht naar me toe, snuffelde aan mijn schoen en ging net zo rustig weer verder. Die avond heb ik nog aardig wat geburl gehoord. Een avond om nooit te vergeten.

Een andere prachtige waarneming was tijdens een telling van wilde zwijnen. Ik zat ik op een hoogzit bij Terletse heide. Tegen de schemering hoorde ik het geluid van de nachtzwaluw. Ik had dit snorrende geluid eerder gehoord in mijn nestkastengebied bij Radio Kootwijk, dus herkende ik het direct. Even later zag ik twee nachtzwaluwen vlak voor me. Overdag zie je ze nooit, ze liggen plat op een tak en hebben exact dezelfde kleur als de schors van de boomtak. Tegen de avond worden ze actief en gaan op jacht. Andere dieren, bijvoorbeeld de gierzwaluw en huiszwaluw vangen overdag insecten. 's- Avonds wordt dit overgenomen door onder andere de nachtzwaluw en vleermuizen. Nachtzwaluwen hebben bijzonder grote ogen die gespecialiseerd zijn in het zien van vliegende insecten. Tijdens volle maan hebben ze de hele nacht om in het schemerlicht te jagen. Wellicht is dit de oorzaak dat de eieren uitkomen vlak voor de volle maan waardoor ze langer kunnen jagen om voldoende voedsel aan de jongen te geven. Wilde zwijnen heb ik die avond niet geteld, wel heb ik nog een vos met een konijn in zijn bek gezien.

De nacht loopt ten einde, de eerste zonnestralen verdrijven langzaam de nevel uit de bossen en van de heide. Al vrij snel horen we de eerste vogelgeluiden van de leeuwerik boven de heide, gevolgd door het gezang van merels en lijsters, koolmezen, spechten en vele andere soorten. Denk niet dat ze voor ons zingen, het enige menselijke is dat ze net als wij hun territorium willen afbakenen.

Verloren Beek

Gert-Jan Blankena.

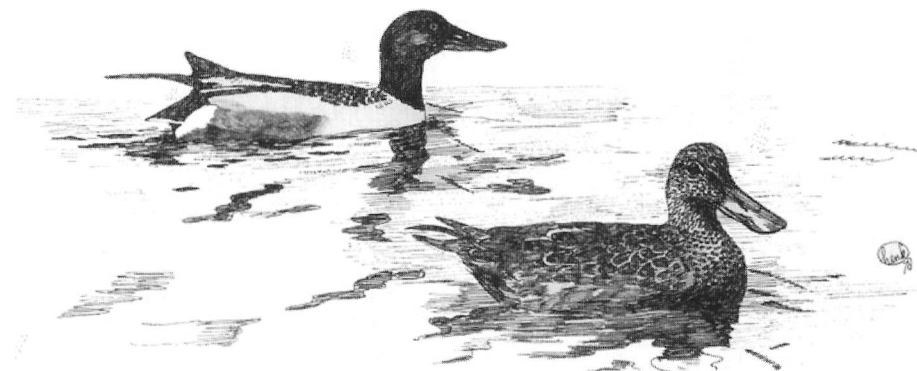
Bij Epe stroomt de Verloren Beek. Een bijzondere beek, al was het alleen maar om de naam. Hoe kan een beek nou verloren zijn? Wel, hij is 'verloren' omdat hij niet werd gebruikt. Tenminste... niet werd gebruikt om een watermolen aan te drijven. Met andere woorden: de waterkracht werd niet benut, die ging 'verloren'. Wellicht dankzij het feit dat dit één van de weinige beken is die niet gemanipuleerd is door mensenhanden vinden we hier nog een complete beekvisfauna. Alle vissen die theoretisch in een beek thuishoren vinden we hier dan ook: beekprik, grondel, donderpad, biermpje en elrits.

Daarmee is de Verloren Beek metrecht uniek te noemen. Watermolens vormen een enorme barrière voor beekvissen: een hoogteverschil van 1,80 meter of meer is voor zo'n visje niet meer te overbruggen. En omdat beekvissen in de paaitijd altijd stroomopwaarts zwemmen om hun eitjes af te zetten komen ze dus nooit verder dan de eerste de beste watermolen. En omdat er vaak minstens twee of drie molens op een beek lagen was zo'n beek, ecologisch gezien, verdeeld in drie afzonderlijke leefgebieden. Als er iets fout ging in zo'n leefgebied, bijvoorbeeld door vervuiling (watermolens waren vaak papierfabrieken en in latere tijd wasserijen, dus notoire vervuilers) dan hield de vispopulatie stroomafwaarts van zo'n industrietje het al gauw voor gezien. Niet voor niets worden de nog aanwezige populaties beekvissen, bijvoorbeeld de beekprik, nog uitsluitend bovenstrooms van de eerste watermolen in die beek aangetroffen!

Zo niet bij de Verloren Beek: bij gebrek aan barrières vinden we hier nog alle soorten. Ze konden ooit vrijuit vanuit de IJssel de Grift opzwellen en van daar uit de Verloren Beek in. Dat kan nu niet meer: de Verloren Beek mondt al vijftig jaar niet meer uit in de Grift maar in het Kanaal en een kanaal is bij gebrek aan stroming volkomen ongeschikt voor beekvissen. Dús is het leefgebied van de vissen in de Verloren Beek al een halve eeuw geïsoleerd van een veel groter leefgebied. Dat er desondanks nog zoveel soorten voorkomen is dus bijzonder. Een tiental jaar geleden is er in deze beek een stuw aangelegd om een hoogteverschil van bijna twee meter te overbruggen. Een merkwaardig hoogteverschil overigens, want op deze beek heeft immers nooit een molen gelegen. Op oude kaarten lijkt het alsof het water van de Verloren Beek wel degelijk is gebruikt, maar dan om een andere beek (de Klaarbeek) te voeden.

Maar daarover een andere keer meer. De stuw is met de beste bedoelingen op zo'n manier aangelegd dat die door vissen gepasseerd kan worden.

Het is een cascdestuw, waarbij het hoogteverschil over een lengte van een meter of 15 overbrugd wordt. Maar het water stroomt hier te snel, in ieder geval te snel voor een visje als de beekprik. Onlangs vonden we een ware concentratie van tientallen prikken voor de stuw: ze konden er duidelijk niet overheen. Wat betekent dat er dus een langere cascade moet worden aangelegd. De meest bijzondere beek van ons land is dat wel waard!

Naschrift redactie: Bij de VVV in Apeldoorn (en omstreken) zijn twee leuke boekjes verkrijgbaar met de titels: "Te voet langs stromend water, cultuurhistorische wandelingen langs Veluwe sprengen en beken". Prachtige, goed beschreven wandelingen van 5 tot 9 km. De "Verloren beekroute" staat in het eerste deeltje.

Nestkastenproject Radio Kootwijk

Nestkasteninventarisatie 2007.

Joop Rolfes.

Zoals U al een aantal jaren van ons gewend bent, geven we ook nu weer een overzicht van de broedresultaten van onze nestkasten: project Radio Kootwijk. Normaal inventariseren wij in zes gebieden, maar aan het begin van het broedseizoen hoorden we dat onze vrijwilliger Hans Nijhoff problemen met zijn gezondheid had en niet in staat was om zijn gebied te inventariseren. Zodoende is er maar in vijf gebieden geïnventariseerd. Gelukkig gaat het nu weer beter met Hans en wil hij komend seizoen zijn vrijwilligerswerk hervatten.

Opmerkelijk is het verschil tussen het aantal broedgevallen van koolmees en het aantal broedsels van de bonte vliegenvanger. Vorig seizoen waren er 43 broedgevallen van de koolmees, dit seizoen 70. Bij de bonte vliegenvanger waren vorig seizoen 59 broedgevallen en afgelopen seizoen maar 30.

Of de klimaatsverandering hiermee te maken heeft weet ik niet. Er hangt in het gebied ook een aantal nestkasten voor bosuilen, in het seizoen 2007 heeft voor het eerst een bosuil gebroed in een van deze kasten. Er waren 4 eieren maar helaas zijn deze niet uit gekomen.

Tijdens de diverse controlerondes van onze vrijwilligers zijn ook herten, wilde zwijnen, reeën en vossen waargenomen. Ook zijn vleermuizen in nestkasten aangetroffen, en zandhagedissen gezien, zowel mannelijk als vrouwelijk. De resultaten van de inventarisaties door onze vrijwilligers luiden als volgt:

2007

70 paar koolmezen met 472 jongen,
19 paar pimpelmezen met 151 jongen,
30 paar bonte vliegenvangers met 163 jongen,
10 paar boomklevers met 50 jongen,
4 paar zwarte mezen met 24 jongen,
1 paar bosuilen maar helaas zijn de 4 eieren niet uit gekomen.

2006

43 paar met 356 jongen.
15 paar met 120 jongen.
59 paar met 314 jongen.
9 paar met 45 jongen.
2 paar met 5 jongen.

Verslag van de excursie door het Koninklijk Park Het Loo

E.M.Heijboer-Young

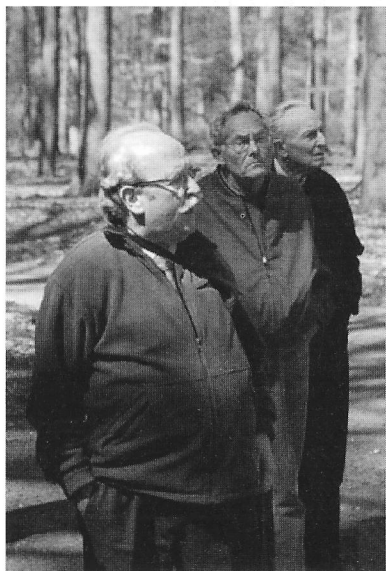
Op 21 April 2007 is een aantal donateurs en introducés onder de zeer inspirerende leiding van dhr Maassen en zijn vrouw op excursie gegaan in het Koninklijk Park Het Loo. Doordat onze gids zeer geboeid is door het Loo en zijn oorspronkelijke bewoners en er al jaar en dag komt en fotografeert, heel vaak bijgestaan door zijn vrouw, heeft hij er zeer veel kennis over opgedaan. Die weet hij op smakelijke wijze over te brengen op zijn gehoor. Een diaprojectatie over dit onderwerp, een paar maanden tevoren, had al veel voorbereidend werk verricht. Wij waren er in de tijd dat het terrein van het Oude Loo opengesteld was voor het publiek, wegens de bloei van de rododendrons en de bomen. Daardoor konden wij het gebouw zelf ook goed bekijken, terwijl we het een en ander over de geschiedenis ervan hoorden en over het huidige gebruik. (vaak logeergelegenheid voor gasten van het Koninklijk Huis.)

Natuurlijk zagen we het speelpaleisje van het jonge prinsesje Wilhelmina, dat zo spelenderwijs moest leren een landgoed te bestieren. Het is jammer dat er van de zelfverzorgende gemeenschap, die het Loo was, zo weinig sporen zijn overgebleven.

De boerderij, die zulke goede melk en zuivelproducten leverde, is geheel verdwenen. Van alles wat er gekweekt werd, is alleen de fruitwekerij nog over. De vijvers, die de vis moesten leveren, liggen er nu alleen maar mooi te zijn. Mooi zijn ze zeker, maar zo'n fraai verhaal als dat van de "oneetbare" vis, uit de vijver, leveren ze niet meer op. Ten gerieve van de kieskeurigen werd die vis vervangen door vis die gekocht werd in het dorp Apeldoorn – maar die gevangen was in diezelfde vijvers op het Loo!

Deze verhalen en die over Wilhelmina en prins Hendrik, en hun vaak ongemakkelijke verhouding, de rol die het eiland in de vijver daarin speelde, de paarden en het stalgebouw, de geschiedenis van de komst van de auto's, hoe het kon dat de fontein hoger kon spuiten dan die van Versailles, dat alles maakte, dat we nauwelijks merkten dat de excursie de geschatte duur ruimschoots overschreed.

Naschrift redactie: de tuinen rond het kasteel Het Oude Loo zijn opengesteld voor publiek in de maanden april en mei. Hoewel het kasteel aan alle zijden bekeken kan worden is het van binnen niet te bezichtigen. Het paleispark is wel het gehele jaar toegankelijk (tegen geringe betaling).

BERG & BOS

J.C. Wilslaan 21 te Apeldoorn

www.parkbergenbos.nl

Jaarprogramma excursies en dialezingen 2008-2009

Voor de excursies/burltocht wordt u verzocht zich minimaal 1 dag van te voren aan te melden.

Aangezien de excursies ook voor niet-donateurs toegankelijk zijn, is het verstandig zich zo snel mogelijk aan te melden. Maximaal aantal deelnemers 25 en ... vol is vol.

15 maart 2008.

Dialezing door Jan Huttinga.

Titel: "Door de vier seizoenen heen gezien".

Wellicht komt het thema van deze dialezing u bekend voor. Inderdaad, deze dialezing is eerder geweest. Maar... elk seizoen in ieder jaar is weer anders. Jachtopzichter Jan Huttinga van het Kroondomein Het Loo zal u laten zien dat ieder jaar anders is dan het vorige en kan daar boeiend over vertellen. Hij doet dit met nieuwe dia's, nieuwe belevenissen van hem uit de prachtige omgeving waar hij woont en werkt.

Aanmelding niet nodig.

Aanvang 14.00 uur in het Dorpshuis Ugchelens Belang, Bogaardslaan 81, 7339 AN Ugchelen (Apeldoorn).

9 april 2008.

Excursie in Koninklijk Park Het Loo te Apeldoorn.

Vorig jaar is er een excursie geweest in het Koninklijk Park van Paleis Het Loo, onder leiding van dhr. B. Maassen. Het was een groot succes, vandaar dit jaar een herhaling. We maken een ongeveer twee uur durende wandeling door het Paleispark. De tuinen van het oude kasteel Het Loo zijn in deze periode toegankelijk voor publiek. Het kasteel zelf is niet te bezichtigen.

Verzamelen om 14.00 op de parkeerplaats van Paleis Het Loo bij de kiosk, Amersfoortseweg Apeldoorn. Bij de kiosk kunt u uitrijmunten á € 3,- kopen om de parkeerplaats weer te verlaten.

De toegangsprijs van € 1,50 tot het Paleispark komt voor eigen rekening.

Routebeschrijving:

Vanaf A1 en A50, afslag Paleis Het Loo en vervolgens de ANWB-borden volgen. Met openbaar vervoer van Apeldoorn NS Station buslijn 102 en 104, halte Paleis Het Loo; buslijn 5 (Berg en Bos) en 10 (Kerschoten), halte Gedenknaald. Te voet circa 40 minuten vanaf NS-station.

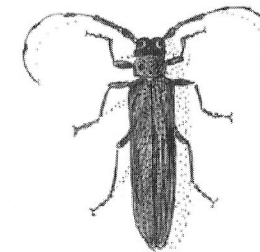
Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30 26 14 39

21 juni 2008.

Excursie "Kunst in de natuur".

Een wandelexcursie door het Kroondomein waarbij u zelf kunt ervaren of natuur en cultuur samen kunnen gaan. Tijdens deze excursie wordt uitleg gegeven over de flora en fauna van de Veluwe, brengen we een bezoek aan enkele markante plekken en het kunstwerk "Bronzen boomstammen in het Kroondomein". Gedurende de wandeltocht is er kans om het aanwezige wild te zien. Bent u in het bezit van een verrekijker, neem die dan mee. De excursie zal ongeveer 2½ uur duren.

Verzamelen om 19.00 uur op de parkeerplaats in het Kroondomein ingang Amersfoortseweg. Vanuit Apeldoorn Amersfoortseweg (N344) richting hotel-restaurant de Echoput. Vóór de Echoput is rechts de grindweg naar Elspeet. Vóór het wildrooster is rechts een kleine parkeerplaats. Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30 26 14 39

27 september 2008.

Bronstexcursie.

Ieder jaar is het weer een belevenis om de edelherten te horen burlen tijdens de bronsttijd. Een wandeling waarbij het snel donker wordt geeft het bos een totaal ander uiterlijk. Geluiden gaan mee spelen. De edelherten maar ook bosuilen en andere nachtdieren laten zich horen.

Aanmelden bij H.L. Kats, telefoon 055-3558686

Verzamelen om 19.00 uur op de parkeerplaats vóór de ingang van het Kroondomein aan het einde van de Wieselseweg. Vanuit Apeldoorn, Zwolseweg (bij café De Hamer) linksaf de Wieselseweg. Einde Wieselseweg links grindweg in tot parkeerplaats.

18 oktober 2008.

Dialezing door Geurt Besselink.

Titel: "De Veluwe in beeld en geluid".

Geurt Besselink zwerft al meer dan 20 jaar over de Veluwe. Naast het fotograferen in eigen land gaat hij graag op reis. Inmiddels heeft hij een unieke verzameling beelden opgebouwd van natuur in zowel binnen- als buitenland. Zijn materiaal wordt gebruikt voor boeken, folders, tijdschriften (Natuurbehoud, Grasduinen, Terdege, Panda, etc.), maar ook voor ansichtkaarten en kalenders. Momenteel werkt hij aan een fotoboek over de Veluwe waarin zijn mooiste beelden van de afgelopen 25 jaar worden samen gebracht.

In "De Veluwe in beeld en geluid" laat Geurt de Veluwe op zijn mooist zien en horen. Hij verrast u met zijn ontmoetingen met edelherten, vossen, wilde zwijnen, dassen, boomkruipers en de andere dieren. Niet alleen de dieren en vogels verschijnen op het witte doek, maar ook sfeervolle landschappen en opmerkelijke details.

Aanmelding niet nodig.

Aanvang 14.00 uur in het Dorpshuis Ugchelens Belang, Bogaardslaan 81, 7339 AN Ugchelen (Apeldoorn).

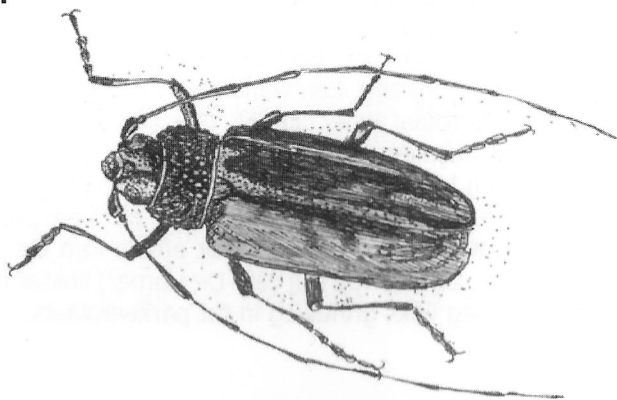
15 november 2008.

Wandelexcursie in Boswachterij Berg & Bos te Apeldoorn.

Tijdens deze excursie brengen we een bezoek aan het prehistorische kamp Haps. Ieder jaar gaan hier kinderen naar toe om te ervaren hoe primitief het leven vroeger was. We zullen daar uitleg krijgen van de beheerder van Haps. Op de terugweg zullen de edelherten, damherten en de wilde zwijnen gevoerd worden die daar in afgesloten wildbanen leven.

Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30 26 14 39

Verzamelen: om 14.00 uur bij de dienstingang Berg & Bos: Asselsestraat 328-B, 7312 TR Apeldoorn.

14 maart 2009.

Dialezing door Maas van de Ruitenbeek.

Titel: "De Veluwe ... meer dan bos en hei".

Een serie beelden met geluiden en muziek, samengesteld en gepresenteerd door Maas van de Ruitenbeek.

Dat de Veluwe een schitterend natuurgebied is, is wel duidelijk. Maar wat kunnen we er zoal tegenkomen? Natuurlijk komen veel mensen naar dit gebied voor de uitgestrekte bossen en golvende heidevelden. Maar de Veluwe heeft méér!

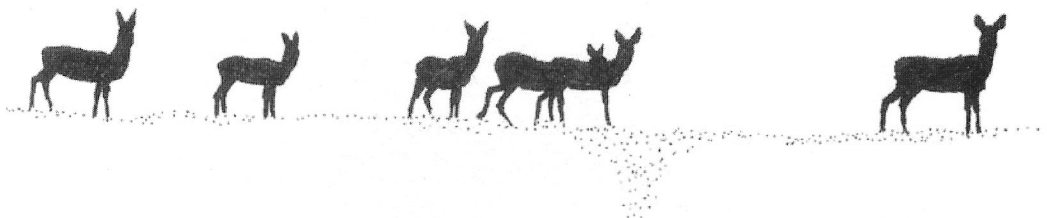
In de vroege of juist de late uurtjes is het mogelijk een ontmoeting te hebben met edelherten of wilde zwijnen; grote dieren die tot de verbeelding spreken. Maar ook de kleinere dieren, zoals vossen en dassen, insecten, slangen en vlinders; kortom: de Veluwe is een gebied van nationale en internationale waarde.

In de serie is aandacht voor allerlei natuurwaarden. Van de beschutte plaatsen bij de zandverstuivingen tot de prachtige mystieke ochtenden in het najaar. Paddenstoelen en zwammen die vooral in de herfst zich laten zien en verschillende bosvogels die in het voorjaar hun territorium afbakenen.

Een afwisselende serie met uniek beeldmateriaal en op momenten sfeerverhogende muziek en vogelgeluiden.

Aanvang 14.00 uur in het Dorpshuis Ugchelens Belang, Bogaardslaan 81, 7339 AN Ugchelen (Apeldoorn).

Aanmelding niet nodig.

Vrijwilligerswerk op de Noorderhei 6 oktober 2007

Anne de Grootte.

Zaterdagochtend, buiten is er mist. Binnen: huishoudelijke klussen wachten op me.

Die laat ik liggen. We gaan , dikke kleren en laarzen aan, met de vrijwilligers van de SBDV naar de Noorderhei.

Een flinke club zijn we vandaag voor ons doen, een tiental "man" (waaronder één vrouw, ikzelf). De hei is uitgestrekt, mistig en stil. Vol spinnenwebben; nooit geweten dat er zoveel soorten spinnenwebben zijn. Heerlijk is het om er weer te zijn, op de Noorderhei, ooit een landgoed van de Rotterdamse havenbaron Van Beuningen, nu eigendom van SBB. Het voelt ook als onze heide. Dat dit landschap zo mooi openblijft, komt ook door ons werk: het rooien van opslag, voornamelijk grove den. Anders werd de heide bos.

Werkhandschoenen worden aangetrokken, Henry deelt de inklapbare zaagjes uit. We zwermen uit over het heideveld en gaan aan de slag. De zon breekt door, en warme kleren gaan uit. In de verte wordt een groepje moeflons gesignaleerd. Ik vang het verhaal op dat deze ooit uit Corsica zijn geïmporteerd. Een eerste keer overleefden de dieren niet op de hei. Een tweede kuddetje paste zich aan, de heren konden gaan jagen. Nu is er discussie: de moeflons zijn niet inheems, mogen ze blijven?

Koffie! Een ritueel waar ik zeer op ben gesteld. Op een vaste tijd worden de krukjes opengeklapt en de thermoskannen aangerukt. Tijd voor verhalen, voor bijpraten. Het is ons cafeetje op de hei, terwijl een stel buizerds hoog boven ons in de lucht zweeft.

Ik krijg het verhaal van de tonderzwam- die zwam had ik natuurlijk al vaker gezien, maar nooit bekeken. De tonderzwam werd ooit geprepareerd als de brandstof voor de tondeldoos: de voorloper van onze aansteker. De zwam werd gedroogd, in plakjes gesneden, in paardenurine gedrenkt. In de doos werd met een steen en een ijzeren ring een vonk gemaakt, de geprepareerde tonderzwam bleef smeulen. Een staaltje technisch vernuft.

Nog een uurtje flink aan de slag. En dan is het traditiegetrouw tijd voor een wandeling. Dan lopen we langs het wonderlijke systeem van geultjes en poelen die de Van Beuningens hadden bedacht.

Het is alsof je in een geheime en vervlogen wereld binnenloopt.

Alleen dit keer gaat de wandeling niet door: een misverstand, we lopen wat ongedisciplineerd de verkeerde kant op. Het zit erop. En dat kan je zien, we hebben echt een heleboel grove den opslag verwijderd. We mogen trots zijn. Thuis gauw even douchen, en dan val ik in een diepe slaap op de bank. Naar de sportschool hoef ik niet vandaag. Met de SBDV op de hei was ook veel leuker.

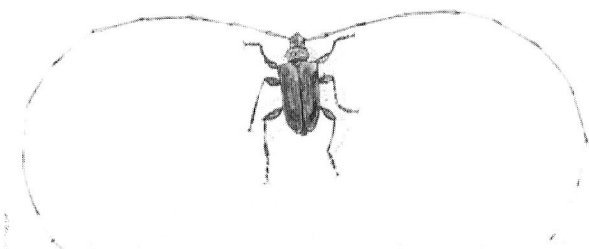

Vrijwilligerswerk in natuurgebieden 2008

Henry Kats.

Hierbij een overzicht van het vrijwilligerswerk 2008 / begin 2009. Hoewel nu nog misschien ver weg, en niet het heerlijkste weer om in de natuur te werken, komt het er zo weer aan. Voorjaar 2008, opnieuw genieten in de natuur door een bijdrage daaraan te leveren door af en toe eens een zaterdagochtend te werken in een prachtig gebied met vele verrassingen.

Vrijwilligerswerk blijft nodig om juist dié werkzaamheden te verrichten die anders niet of veel minder zouden gebeuren. Natuurinstanties kunnen bijna niet meer bestaan zonder de hulp van vrijwilligers. Iedereen werkt in een eigen tempo. Vaak is er na het werk nog even gelegenheid om een stukje door het gebied te wandelen. Van alles komen we tijdens het werk of een wandeling tegen, allerlei dieren, bijzondere planten, zeldzame paddenstoelen. We werken in natuurterreinen van Geldersch Landschap, Staatsbosbeheer en boswachterij Berg en Bos van de Gemeente Apeldoorn. U bent van harte welkom op onderstaande data. We werken op **zaterdagmorgen van 09.00 uur tot ongeveer 12.00 uur.**

Overzicht van de diverse projecten en zaterdagen wanneer en waar er gewerkt wordt.

Tongerense heide, (handboek Geldersch Landschap blz. 49 t/m 52): een prachtig overgangsgebied tussen enerzijds hoger gelegen bos en soortenrijke heide met vennen en anderzijds lager gelegen heischrale graslanden met veentjes, poelen, brongebieden, kwelbeken en sloten.

Data: **2 februari, 5 april, 31 mei, 4 oktober, 3 januari 2009, 28 februari 2009.** Verzamelen om **08.45 uur** op de parkeerplaats van Restaurant Le Triangle aan de Elburgerweg 1 / hoek Zwolseweg in Wenum/Wiesel. Van daar gaan we met zo min mogelijk auto's naar de heide.

Noorderheide (S.B.B.): in dit gebied zijn we bezig met verschillende werkzaamheden zoals poelen schonen, de heide ontdoen van opslag van grove-den. Vaak zien we tijdens ons werk het aanwezige wild.

Data: **5 januari, 1 maart, 3 mei, 2 juni, 30 augustus, 22 november, 31 januari 2009.** Verzamelplaats om **08.30 uur** op de parkeerplaats van Restaurant Le Triangle aan de Elburgerweg 1 / hoek Zwolseweg in Wenum/Wiesel of om **08.45 uur** op de parkeerplaats aan de weg Vierhouten - Emst, bij de ingang van het Vierhousterbos (dus níét de parkeerplaats bij Gortel / Tongerense heide). Van daar gaan we naar het werkgebied.

Zandhegge, (handboek Geldersch Landschap blz. 66/67):

Een vliegdennenbos met twee heideveldjes, door een historische zandstuifwal gescheiden van aangeplant naald- en loofbos, hakhout en cultuurgrond met lanen en singels.

Het gebied is beperkt toegankelijk. De heideveldjes liggen in het niet toegankelijke terrein.

Evenals op de Tongerense heide en de Noorderheide zorgen we dat opslag van deze heideveldjes wordt verwijderd. Verder onderhouden we een grafheuvel nabij de Wieselseweg.

Data: **5 juli en 20 december 2008.** Verzamelen om **09.00 uur** bij de slagboom van Geldersch Landschap (ingang Zandhegge in de bocht naast de Koninklijke Houtvesterij Het Loo), aan de Greutelse weg in Wenum/Wiesel.

Berg en Bos.

Landelijke natuurwerkdag **1 november 2008.** Wilt u in een natuurgebied ergens in Nederland die dag vrijwilligerswerk doen, kijk dan op www.natuurwerkdag.nl

De "harde kern" van de SBDV werkt die dag in Berg en Bos in Apeldoorn.

U dient zelf voor koffie e.d. te zorgen (een stoeltje of stuk plastic om op te zitten tijdens de werkpauze is erg prettig)!

Wilt u één keer of meerdere keren in een natuurgebied samen met ons werken dan kunt u zich opgeven door te schrijven, te bellen of te mailen. Mocht u zich hebben opgegeven voor vrijwilligerswerk en blijkt u niet aanwezig te kunnen zijn wilt u dan zo vriendelijk zijn dit telefonisch of per e-mail te melden aan een van onze bestuursleden? We hoeven dan niet onnodig te wachten op de verzamelplaatsen.

Telefoonnummers en/of e-mail-gegevens van bestuursleden staan op de achterzijde van dit boekje.

LET WEL! Er komt slechts één boekje van onze stichting per jaar uit, dat heeft u nu voor u. Daar staat het vrijwilligerswerk voor het gehele jaar in vermeld. U kunt dus de data voor het hele jaar in uw agenda noteren of doorgeven aan een ander.

**Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe
Postbus 103
7300 AC Apeldoorn**

tel: 055-3558686 of
tel: 06-20622501

H.L.Kats@inter.nl.net

**Weten waarom
de Veluwe toch
heel tropisch aan kan doen?**

**Neem een kijkje in
de wereld van Apenheul!**

www.apenheul.nl

Bijzondere waarnemingen in 2007

16 februari

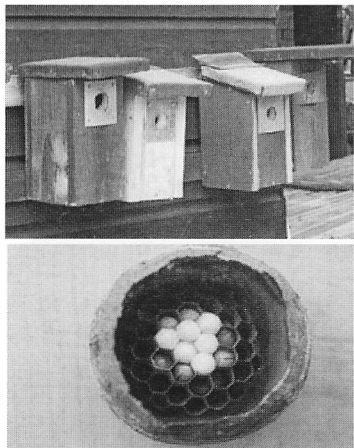
Op de Asselseheide heeft Henry Kats een klapekster waargenomen. Klapeksters zijn in Nederland schaarse wintergasten. Maar omdat ze in open heidegebieden voorkomen, zijn ze relatief gemakkelijk op te sporen. Daar vatten ze regelmatig post op een hoog uitkijkpunt, bij voorkeur de top van boom (in dit geval een grove den). Een klapekster lijkt wat op een kleine ekster, maar heeft een grijze kop en rug in plaats van een zwarte. Er loopt een zwarte band op zijn rug. Zijn prooien, muisjes en kleine vogels, vindt hij door klapwiekend stil in de lucht te hangen. Wanneer zijn honger gestild is, spietst hij zijn prooi vast op een doorn.

15 maart

In Apeldoorn, bij de uitmonding van de Zwaanspreng in het Apeldoorns Kanaal, heeft Henry drie ijsvogels en een paartje mandarijneenden gezien.

april

Jaap Nieuwenhuis maakt voor onze stichting al vele jaren de nestkasten die wij in ons nestkastengebied in Radio Kootwijk gebruiken. Hij heeft er altijd een paar op voorraad achter in zijn tuin, tegen de schuur. Vaak worden deze kasten ook gebruikt. In april ontdekte hij dat er een Hoornaar probeerde in een kast haar nest te maken. Twee kasten daarnaast zat een wilde bijensoort. In die zelfde schuur bleek de Duitse wesp een nest in de grond gemaakt te hebben. Geen van drie nesten zijn tot ontwikkeling gekomen. Jammer voor de wespen en bijen maar gelukkig voor Jaap en zijn gezin. Hij heeft er in ieder geval een paar mooie foto's aan overgehouden.

mei – juni

Ingezonden door Harry Kerksen:

Een kennis van mij is boswachter. Als zijn vrouw en hij met vakantie gaan of zomaar een weekend weg, passen mijn vrouw en ik op het huis en op de beesten. Op die manier zijn we regelmatig te gast in de boswachterswoning. Prachtige heidevelden en grote bosgebieden rond de deur. De wilde zwijnen scharrelen 's nachts onder het slaapkamerraam en vaak hoor je de bosuil en ransuil roepen. Aan de achterkant van het huis lopen regelmatig edelherten. In de tuin liggen enkele vijvers. Eind mei 2007 waren we daar weer te gast. Op een gegeven ogenblik komt mijn vrouw opgewonden naar mij toe en zegt dat ze heel raar beest in de vijver heeft gezien. Lang, smal en met pootjes vlak onder de kop. Uiteraard was mijn nieuwsgierigheid gewekt, ik liep met haar mee en zag inderdaad een raar beest. De gele ring achter de kop deed vermoeden dat ik met een ringslang te maken had, maar die pootjes dan!! Bij nadere bestudering bleek dat hij bezig was een kikker of salamander (dat kon ik dus niet meer zo goed zien) naar binnen te werken. Alleen de pootjes van het dier staken nog uit de bek van de ringslang, een koddig gezicht.

In augustus 2007 was ik in hetzelfde huis. Bij een wandelingetje voor het huis langs, waar een paar grote beukenbomen staan, hoorde ik een geluid. Een plofje! Verbaasd keek ik om me heen wat dat wel niet zou kunnen zijn. En toen zag ik onderaan de stam van een van de beuken iets bewegen. Het bleek een jonge eekhoorn te zijn die dus naar beneden gevallen was. Ik wou kijken of het diertje niets mankeerde, maar hij kroop weg onder bramenstruiken die daar weelderig groeien. Ik heb hem daarna niet meer gezien.

juni

Vanuit zijn luie stoel in zijn woonkamer zag Henk Bonekamp een sperwer (mannetje) in zijn tuin een mus slaan (= vangen).

De sperwer heeft de mus in de tuin geplukt en vloog er mee weg om hem op te eten of naar zijn gezin te brengen.

Gelukkig was Henk snel genoeg om deze foto te maken.

Wat bleek; we hadden alle nachtelijke automobilisten die in hun auto over het wildrooster reden uitgemaakt voor burlende herten.

Als er toen een inburgeringscursus voor Veluwenaren was geweest, waren we als bakstenen gezakt. Maar gelukkig, alles is goed gekomen! Vol enthousiasme neem ik nu mijn familie, uit het westen van het land, mee het bos in om ze te laten genieten van het burlen van de herten. Als ik dan over het wildrooster rijd wordt er hartelijk gelachen. Niet te al te hard natuurlijk want je weet maar nooit of er ergens in de buurt een nieuwbakken Veluwnaar gespannen staat te luisteren naar geluiden die hij nog niet herkent!!!

(Redactie: tijdens een dialezing, die Wim en Henry op verzoek wel eens presenteren, kregen wij dit verhaal te horen. Wij zijn mevrouw Gordijn erkentelijk dat wij haar leuke, bijzondere belevenis mochten publiceren).

Zeearenden in de Oostvaardersplassen Henry Kats.

Sinds mei 2006 broeden er zeearenden in de Oostvaardersplassen. Vóór die tijd werden deze grote vogels wel eens gesignaleerd in ons land, maar waren altijd op doortocht. Het ging meestal om jonge zwervende vogels van een tot twee jaar oud. Dat we nu een broedpaar hebben is een gevolg van het beleid van Staatsbosbeheer in de Oostvaardersplassen om de dode dieren in het terrein te laten ontbinden.

foto Staatsbosbeheer/Ruben Smit.

Het is uniek te noemen dat een paartje zeearenden hier vanzelf naar toe is gekomen door deze omstandigheden. Een aantal jaren geleden gingen er stemmen op om zeearenden te herintroduceren. Je kunt herintroduceren wat je wilt, maar als je niet eerst zorgt voor de biotoop die deze dieren moeten hebben dan is bijna iedere herintroductie gedoemd te mislukken. Natuurlijk kan je de omstandigheden voor de dieren op juiste wijze aanpassen en ze vervolgens uitzetten. Dierenparken hebben we in Nederland genoeg want dat is eigenlijk wat je doet, een dierenpark voor één soort maken. Creëer je situaties zoals in de Oostvaardersplassen is gedaan dan zie je dat na verloop van tijd de biotoop geschikt is voor een dier dat daar op eigen gelegenheid naár toe kan komen.

In 2006 is er één gezond jong ter wereld gekomen, tevens de eerst geregistreerde in het wild geboren zeearend in Nederland. Nu voor het tweede jaar in successie de zeearend in de Oostvaardersplassen een jong heeft grootgebracht en er een ecologische verbindingzone tussen de Veluwe en Oostvaardersplassen gaat komen lijkt het zinvol om de zeearend eens onder de loep te nemen want wellicht zal hij ergens op de Veluwe wel eens waargenomen worden in de nabije toekomst.

Het stevige nest wordt door het mannetje en het vrouwtje gebouwd in een flinke boom. Als het nest klaar is worden eind februari begin maart twee eieren gelegd (soms 1 of 3). Het vrouwtje begint met broeden. Het komt wel voor dat ook het mannetje broedt. Tijdens de broedperiode wordt het nest regelmatig voorzien van nieuwe takken met blad. In de tweede helft van april komt het jong uit het ei en het wordt de eerste twee weken intensief verzorgd door het vrouwtje. Het mannetje zorgt voor de aanvoer van voedsel. Dit kan bestaan uit: watervogels, grote vissen, vlees van dode edelherten en van andere zoogdieren.

foto Staatsbosbeheer/
Ruben Smit.

Na ongeveer drie weken krijgt het jong zijn tweede donskleed. Dit is iets langer, donkerder en grover dan het eerste lichte dons. Aangezien het vrouwtje vaker het nest zal verlaten om, net als het mannetje, voedsel te halen moet het jong dus een betere schutkleur hebben tegen eventuele rovers. Na vijf weken beginnen de eerste veren te groeien. Half juli is het jong net zo groot als zijn ouders met een lengte van 69 tot 91 cm en vleugels die een spanwijdte van tweeënhalve meter hebben. Tot die tijd werd de vogel gevoerd door beide ouders maar nu moet hij zelf leren vliegen en leren jagen om te kunnen overleven. Tegen de herfst verlaten de jongen het territorium van de ouders en gaan op pad. In het vierde of vijfde jaar zijn ze geslachtsrijp.

In de vrije natuur kunnen zeearenden een leeftijd van 21 jaar bereiken.

De, in de vlucht vrij rechthoekige, gigantische vleugels van de zeearend hebben aan de uiteinden losstaande veren. Deze dieren leven bij voorkeur in uitgestrekte, waterrijke gebieden. De Oostvaardersplassen voldoen hieraan en gedurende het hele jaar is er voldoende voedsel. Een volwassen zeearend weegt tussen de 3 en 6 kilo. Het vrouwelijke dier is over het algemeen groter dan de mannelijke zeearend. Opvallend is de grote gele haaksnavel en zijn machtige gele onbehaarde klauwen. Volwassen zeearenden hebben een opvallend korte, witte wigvormige staart. Bij de jonge dieren is de staart nog bruinzwart. De kop, hals en borst zijn licht, dikwijls wit gekleurd. Het overige verenkleed is donkerbruin van kleur.

foto Staatsbosbeheer/Ruben Smit.

In juni 2007 zijn er in Nederland valse gieren gesignaleerd. Ze waren vanuit de Spaanse Pyreneeën via België hier gekomen. De roofvogels waren waarschijnlijk op zoek naar voedsel, dat in hun leefgebied steeds moeilijker te vinden is. Boeren in Spanje mogen ten gevolge van wetgeving van de Europese Unie niet langer de kadavers van hun vee op het land achterlaten. De gieren waren afhankelijk van deze kadavers en gingen dus nu op zoek naar eten. Stel dat er op de Veluwe een zelfde soort beleid zou gaan komen als in de Oostvaardersplassen, dat er geen beheersjacht meer zou zijn waardoor het aantal dieren op de Veluwe fors zou toenemen. Veel dode dieren, onder andere edelherten, zouden in de natuurgebieden blijven liggen. Wellicht zou het dan mogelijk zijn dat naast de zeearend in de Oostvaardersplassen de valse gier zich op de Veluwe gaat vestigen. Weer stof voor vele discussies in de komende jaren.

Een heg in het Woudhuis

Henk Bonekamp.

In 2002 hebben wij als stichting een beplanting betaald bij een poel in het gemeentebos van Apeldoorn op landgoed het Woudhuis. Helicon, de voormalige bosbouwtechnische school, plantte een meidoornheg, dit om het landgoed met de poel te verbinden. Beestjes lopen liever in de beschutting van een heg dan over het maïsland. Een heg is ook een ideale broedplek voor veel vogeltjes en de bessen zijn een welkome maaltijd. In oude heggen groeien veel soorten mossen en de steenuil vindt er een broedplek. In het strooisel overwinteren veel amfibieën en muizen.

Hulst, blaassilene, maarts viooltje, akkerklokje, aronskelk, ringmus, heggenmus, kneu, kardinaalsmuts, eenstijlige meidoorn, rozenbottels, sleedoorn, wegedoorn, egelantier, bramen, clematis, haagwinde, bitterzoet, heggenrank, winterkoning, roodborstje, steenuil, groenling, kramsvogel, vogelwikke, kamsalamander, kleine watersalamander, bruine kikker, gewone pad, rode kornoelje.

Om de poel ook met het verderop gelegen moerasgebied "het Schol" te verbinden heeft de Stichting aangeboden om langs het bestaande voetpad een vervolg op de reeds bestaande heg te financieren en met behulp van vrijwilligers aan te leggen. Dit uiteraard in nauw overleg met de beheerder van het landgoed. Op de natuurwerkdag in november zijn de meidoorns geplant, ruim 1000 stuks. Het zal even duren maar de rest komt vanzelf. Misschien gaan we de heg nog wel een keer op traditionele wijze vlechten. Wij houden u op de hoogte.

De eerste meidoornplant.

Even een "aardigheidje". In India hadden de Engelsen tussen 1840 en 1880 op de grens een heg aangelegd van ruim 2000 km lengte, dit om de handel in zout en opium onder controle te houden. Op het hoogtepunt werd de heg bewaakt en onderhouden door 12.000 man. U snapt dus dat wij, nu wij ons met heggen bezighouden, nog een paar vrijwilligers en donateurs kunnen gebruiken.

Wel even doorwerken.

Maar dan is er koffie.

Alles op een rij!

Evaluatie.

Overzicht activiteiten in 2008 en begin 2009:

2008

- 5 januari vrijwilligerswerk Noorderhei.
- 2 februari vrijwilligerswerk Tongerense heide.
- 1 maart vrijwilligerswerk Noorderhei.
- 15 maart dialezing door: dhr. Jan Huttinga.
- 5 april vrijwilligerswerk Tongerense heide.
- 19 april excursie Paleispark Het Loo.
- 3 mei vrijwilligerswerk Noorderhei.
- 31 mei vrijwilligerswerk Tongerense heide.
- 14 juni * Schaapscheerderfeest Hoog Buurlo.
(zie publicaties in dagbladen).
- 21 juni excursie "Kunst in de natuur" Koninklijke Houtvesterij.
- 5 juli vrijwilligerswerk Zandhegge.
- 30 augustus vrijwilligerswerk Noorderhei.
- 13 september * Honingmarkt in Ugchelen.
(zie publicaties in dagbladen).
- 27 september brontexcursie Koninklijke Houtvesterij.
- 4 oktober vrijwilligerswerk Tongerense heide.
- 18 oktober dialezing door: dhr. Geurt Besselink.
- 1 november Landelijke Natuurwerkdag Berg en Bos Apeldoorn.
- 22 november vrijwilligerswerk Noorderhei.
- 20 december vrijwilligerswerk Zandhegge.

2009

- 3 januari vrijwilligerswerk Tongerense heide.
- 31 januari vrijwilligerswerk Noorderhei.
- 28 februari vrijwilligerswerk Tongerense heide.
- 14 maart dialezing door: dhr. Maas van de Ruitenbeek.
- 4 april vrijwilligerswerk Noorderhei.

* Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe aanwezig met voorlichtingstand.